

ÖĞRETİM ÜYESİ OLARAK ATA SOYER

Reyhan UÇKU*

Özet: 1996 ikinci yarısından itibaren Ata Soyer İzmir'e yerleşti. Halk sağlığı öğretim üyesi olarak 1997'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde başlayan süreçte öğrencileri ve çevresiyle kurduğu ilişki, tarzı, geniş ilgi alanı ve yaptıkları anlatılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ata Soyer, halk sağlığı öğretim üyeliği, İzmir

Ata Soyer as a Faculty Member

Abstract: *Ata Soyer moved to İzmir in the second half of 1996. The article gives an account of his relations with students and his environs, his wide field of interest and initiatives starting with his faculty membership in 9 Eylül University.*

Key words: *Ata Soyer, faculty membership in public health, İzmir*

Bu yazı ile ilgili olarak Dr. Eriş Bilaloğlu benimle konuştuğu zaman hem memnun oldum, hem de endişelendim. 'Ata Soyer ve İzmir' gibi bir başlık oldukça genişti; Ata, İzmir'de pek çok alanda ve ortamda çalışmalarını sürdürmüştü. Böyle bir başlığın altından tek başıma kalkamayacağımı biliyordum. Bu nedenle endişemi Sayın Bilaloğlu'na da belirttim; kendisi çerçeveyi istediğim gibi çizebileceğimi söyleyince biraz rahatladım. Bunun üzerine sizlerle, tıp fakültesinde bitişik oda arkadaşım, öğretim üyesi Ata'yı ve bu dönemi paylaşmak istedim. Ancak rahatlamam çok uzun sürmedi, Ata Soyer'i, sevgili Ata'yı yazmanın ne kadar zor olduğunu zamanla çok daha iyi anladım. Umarım yeterince aktarabilirim.

Ata Soyer, Halk Sağlığı uzmanlık eğitimini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tamamladıktan sonra, 1997 yılında yardımcı doçent olarak Dokuz Eylül Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı öğretim üyesi kadrosuna katıldı. Kadroya katılmadan birkaç yıl önce Ata ile tanışmıştım. TTB Olağandışı Durumlarda Sağlık Hizmetleri kursu düzenleyicisi ve eğitici olarak değişik illerdeki kurslarda birlikte olmuştuk. Tatlı-sert kişiliği, kimi zaman babacan, kimi zaman çocuksu, kimi zaman otoriter tavırları ile kursların vazgeçilmez bir bireyiydi. Bu tatlı-sert adamla artık yana yana odalarda çalışmaya başlamıştık.

Ata için İzmir "ikinci bahar"dı; bu nedenle gerek İzmir gerek üniversite yaşamını önemsiyordu. Ancak, yaptığı bu büyük değişikliğe adapte olması, yılların kazandırdığı çalışma biçiminden uzaklaşıp akademik ortama uyum sağlaması biraz zaman aldı. Bölümde çalışmaya başladığı ilk zamanlar bölüm içi ve dışı tüm etkinliklerde birlikteydik. Her şeyi öğrenme, olabildiğince fazla kişi tanıma hevesi içindeydi. Özellikle de eğitim amaçlı İzmir'in değişik bölgelerindeki sağlık ocaklarına gitmek, sağlık çalışanları ile tanışmak, hizmet ile ilgili sorunları öğrenmek ve bu sorunları onlarla tartışmak en keyif aldığı etkinliklerdi.

Bölüme başladığı dönemde Fakültede aktif eğitime yeni başlanmıştı. Topluma dayalı eğitim uygulamalarına ilk yıllardan itibaren başlamak kararıyla kurulan ve başkanı olduğum Alan Çalışmaları Kurulunda, Ata ile birlikte çalışmaya başladık. Öğrencileri hangi kurum ve birimlere götüreceğimizi, ziyaret öncesi o birimlerle ilgili hangi bilgileri öğrencilere aktaracağımızı, ziyaret sonrası neleri tartışacağımızı birlikte planladık. Bu birimler içinde sağlık kurumları, sağlık çalışanlarının görev alabileceği çalışma alanları yanı sıra, insan sağlığını etkileyebilecek birimler de yer alıyordu. Her birim için el notlarını, öğrencilerin dolduracağı formları hazırladık. Bir yıl içinde, toplamda 15-16 farklı

*Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD.

kurum ziyaretine kimi zaman birlikte, kimi zaman tek tek birinci sınıf öğrencilerini götürdük ve tartışmaları yürüttük. Bu uygulama Ata'nın İzmir'i ve sağlık kurumlarını tanıması, sağlık hizmetlerini değerlendirmesi açısından bir fırsat olmuştu. Öğrencilerle birlikte tartışmaktan çok keyif alıyor, hele ki ilgililer ise sorular sorarak onlarla sakin sakin tartışıyordu. Bu yönüyle yeni tanıdığım Ata'da dikkatimi çeken şey, öğrencilerle tartışmalarda son derece objektif olması, öğrenciyi yönlendirmeden, doğrusu-yanlış ile durumu öğrencinin fark etmesini sağlayabilmesi idi. Ancak, tahammül edemediği tek şey öğrencilerin ilgisizliği idi. Bir gezi sırasındaki bazı öğrencilerin yaklaşımına çok şaşırıp, sinirlendiğini hiç unutmuyorum. İzmir'de tek bir yerde bulunan çöp kompost fabrikasının işleyişini gözlemek ve çalışanların sağlık sorunlarını değerlendirmek amacıyla öğrencileri götürmüştü. Bazı öğrencilerin etraftaki hoş olmayan koku yüzünden uygulamayı eleştirmesi ve otobüsten inmemeleri karşısında hayal kırıklığına uğramıştı. Gezi dönüşü 'bu öğrenciler hangi dünyada yaşıyor, o kadar insan bu koşullarda çalışırken nasıl böyle davranabilirler' diye çok tepki göstermişti. Bu konudaki bir başka hayal kırıklığını da sene sonunda yaşamıştı. Öğrencilerin alan çalışmalarına yönelik ilgisini çekmek, onları motive etmek amacıyla, bu uygulamada en başarılı olanlara TTB yayınlarından hazırlanmış bir kitap seti hediye etmeyi düşündü. Bunun üzerine tüm öğrencilerin her kurumla ilgili hazırladıkları formları tek tek inceleyip puanladı. En yüksek notu alan ilk beş öğrenciye bu kitap setini yıl sonunda bir toplantıda hediye etti. Ancak kitap alamayan öğrencilerin üzüleceğini öngörememişti ve kendisi de çok üzüldü; "keşke herkese bir kitap hediye etseydik daha iyi olacaktı" diye bir müddet hayıflandı ve daha sonraki yıllarda böyle bir uygulamayı hiç dile getirmede.

Uygulamalar dışında katıldığı, öğrenci sayısının az olduğu, öğrencilerle tartışarak yürüttüğü anfi derslerinden başlangıçta çok keyif alıyordu. Öğrenci sayısı artıp, sınıf içi sessizlik bozuldukça anfi dersleri Ata için işkence olmaya başlamıştı. Ders programlarını tartıştığımız dönemde, öğrencilere pek çok konu anlatmayı öneren Ata, bu koşulları gördükçe anfi derslerinden uzaklaşmaya başlamıştı. Küçük gruplarla yapılan doktora ya da asistan derslerini ise çok seviyordu. Sunumları bol slaytlı olurdu; her bir slaytı çok emek vererek hazırlıyordu, özellikle grafik çizmek kısa sürede uzmanlık alanı olmuştu. Hele ilk kez yapacağı bir sunum ise mutlaka gösterir, öneri ve eleştirilerimi belirtmemi isterdi. Sunumları ile ilgili bir özelliği

de (bunu pek anlayamıyordum ama) slaytlarını eğitilenler ile paylaşmamasıydı. Ancak eğitilenler bu derslerden çok şey kazandıklarını, farklı bir bakış açısı ile olayları değerlendirmeyi ve sistematik düşünmeyi öğrendiklerini, sohbetlerimizde hep ifade etmişlerdir. Özellikle vurguladıkları başka bir şey de, Ata'nın derslerde her zaman objektif olduğu, hiç yönlendirmediği ve konuları her yönüyle tartıştığı idi. Doktora öğrencilerinden biri (Dr. Hatice Şimşek Keskin) her zaman şunu söyler: 'Ata abinin sağlık örgütlenmesi derslerinden öyle bir temel almışım ki, bir konuda değerlendirme yaparken hemen onun sistematığı ile düşünmeye başlıyorum'.

Ata'nın asistanlarla hem hoca, hem abi ilişkisi vardı. Sevgili Esin (Dr. Esin Kulaç) bu ilişkiyi şu şekilde ifade etmiş: 'Biz asistanları için en güzel yönü hepimizi mesai saatleri veya uzmanlık süresiyle sınırlanmamış bir şekilde sevmesiydi'(http://www.atasoyer.net/). Bu sevginin kızgınlığa dönüştüğü zamanlar da oluyordu tabii. Bu zamanları hemen anladınız, yine Esin'in belirttiği gibi, ismin sonuna bir '-cim' ekleyerek konuşmaya başladılar. Bu kızgınlığı için ' . . . bilirdiniz ki sizi sevdiği için kızıyor, bu da sevgisinin bir göstergesi. . ' diye belirtmişti, Ata ile ilgili sohbetimizde Esin. Pek çok uzmanlık ya da doktora öğrencisi ile ilişkisini mezuniyet sonrasında da sürdürmekte çok başarılıydı Ata. Onları yalnızca öğrenci olarak bırakmadı, pek çoğu için daha sonraki mesleki yaşamlarını planlamalarında elinden geleni yaptı; bu açıdan 'abi sözü en çok sana yakışıyor Ata abi' ifadesinin içtenlikle söylendiğinden eminim (http://www.atasoyer.net/). Tez danışmanlığını da yaptığı sevgili Canan'ın (Dr. Canan Kaynak) 'iyi ki seni tanıdık...!' dediği gibi, O'nu gerçek tanıyan için özel birisiydi.

İlgi alanlarını özgeçmişinde sağlık politikaları ve sağlık örgütlenmesi olarak belirtiyordu. Bölümde genellikle bu konudaki dersleri anlatmakla birlikte, çocuk sağlığı, üreme sağlığı, iş sağlığı, çevre sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, yaşlı sağlığı, tıbbi etik, insan hakları tüm bu konulardan uzak değildi. Aslında Ata, Halk Sağlığı'nın her alanı ile yakından ilgiliydi, bunların birbirinden ayrı olamayacağını düşünürdü. Kendini yeterli hissetmediği bir konudan da hiç kaçmaz; 'hadi okumalarımızı yapalım' diye çalışmaya başladılar. Bu konuda kimlerden bilgi alması gerektiğini de araştırırdı tabii. Sevin Hoca'dan (Prof. Dr. Sevin Özdeniz) anne sütü ve emzirme, Mümtaz Hoca'dan (Dr. Mümtaz Peker) demografi derslerini alma konusunda beni de motive ettiğini çok iyi hatırlıyorum. İlgi alanları daralan, tek bir

alandaki yoğunlaşan Halk Sağlıkçıların giderek arttığı dönüşen sağlık ortamında, her konuda kendini geliştirebilecek, toplum sağlığına bütüncül olarak bakabilecek Halk Sağlıkçıları pek bulamayacağımız sanırım.

Ata, kurum içinde tanınmaya başlayınca odasına sadece öğrenci ya da asistan değil, çalışanlar da uğramaya başladı. Kurum içi ya da dışındaki sorunları için danışmak, görüş almak, destek istemek amacıyla kendisi ile görüşen çalışanların da Ata hocası ya da Ata abisiydi. Tanık olduğum bazı görüşmelerinde gözlemlediğim son derece açık ve net yaklaşımı, beni hep etkilemiştir. Konuyu geçiştirdiğini hiç görmedim; yapacağı, söyleyeceği, araştıracağı bir şey var ise açıkça ifade eder, yok ise danışma adresi olarak seçenekler sunmaya çalışırdı. Tabii, her zaman yaptığı gibi TTB ajandasına not almayı ihmal etmezdi. O'nu not tutarken gördüğüm zamanlar, hepsini sakladığını da bildiğim için, kaç tane ajandası olduğunu hep merak etmişimdir. Bu soruyu zaman zaman kendisine sordüğümde yanıtı, gülererek 'çokkk...' olurdu.

Beni en çok etkileyen özelliklerinden birisi de hafızasıydı. Sorduğunuz herhangi bir konuyu kişi, yer,

zaman özelliklerine göre size hemen açıklayabilirdi. Anımsamadığı ufak bir detayı da, evindeki kapsamlı kütüphanesine başvurarak, ertesi gün size aktarabilirdi. Görsel hafızası da bir o kadar iyiydi. Evimizde albümlere bakarken, 30 yıl önceki resimlerden tanıdığı kişileri bulup, ad-soyad yanı sıra kişisel özelliklerini hatırlamasını hiç unutmuyordum. Hafızası müzik ve şiir açısından da çok iyiydi. Herhangi bir türküyü yöresiyle, sözleriyle hemen hatırlardı; 'bilmediği türkü var mıdır' diye düşünürdüm hep. Telefonunun zili bile herkes için farklı bir türkü ile çalardı. Yüzündeki ifade ile dinlediği türküden keyif aldığını bu kadar belli eden, Ata'dan başka bir kimse tanımadığımı söyleyebilirim

Ata ile bitişik oda arkadaşlığımız 2006'da erken bir emeklilik ile sonlandı, ancak dostluğumuz devam etti. Emekli olması kurum içindeki arkadaşlarından ve öğrencilerinden kopmasına neden olmadı aslında. Bazıları ile iletişimini hep sürdürdü; kimi öğrencilerinin, asistanlarının, sağlık çalışanlarının 'Ata Hocası' ya da 'Ata Abisi' olmaya, onlara dokunmaya devam etti. İkinci baharını yaşadığı İzmir'de, bir öğretim üyesi olarak geçirdiği kısa dönemin çoğu zamanından, özellikle de ilk yıllarından, Ata'nın son derece keyif aldığından eminim.